ГОДИНА XXIX. На Цетињу, у Суботу 26 фебруара 1900. БРОЈ 8.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на год. 4 ф., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год. 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5. фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштанском упутницом непосредно администрацији „Гл. Црног.“ на Цетиње, или отправништвима новина на коју драго пошту, а коме је наручније, може се претплатити код г. *Пера Рамдановића*, К. Ц. агента у Котору, а у Србији код г. *Мите Стајића* књижара у *Београду*. Дописи се шаљу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по три новчића за први пут, а за сваки даљи пут по 2 новч.

ЗВАНИЧНИ ДИО.

Њ. В. Господар изволио је одликовати г. Риста Поповића, члана окруж. катун. суда, и г. Марка Дапчовића, капетана аустријског Лојида, IV степеном Данилова реда; а г. В. Кучбаха, издаваоца листа „Генерал-Анцајгера“ у Хале V степеном истога реда.

НЕЗВАНИЧНИ ДИО.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ.

— Њ Њ. В В. Књаз и Књагиња Насљедници повратили су се јучер у Бар са Њиховог пута из иностранства.

— Г. пуковник А. Машин кр. ср. изван. посланик и опуномоћени министар при Књ. Двору, дошао је јучер на Цетиње, да преда своја опозивна писма.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 25 фебруара.

Послије потоњих успјеха инглеских на бојноме пољу, разни свјетски листови изјавили су мисао, да је сада наступио моменат, да Инглеска предложи услове мира, пошто је постигла толику задовољштину. На те изјаве лондонска „Рајтерова Агенција“ разаслала је званично саопштење, да у Инглеској нико тако не мисли. Инглези не признају, да је њихова влада отпочела и да упорно наставља рат у интересу њеких капиталиста, да присвоје златне руде и да освоје нове покрајине. Они гледају гдје много иљада својих саотачественика самопрегоријевањем жртвују своје животе, да сачувају цјелокупност инглеског земљишта, и да један пут за вазда обезбједе Инглеској врховну власт у јужној Африци Пошто би уздржање независности холандских република принудило Инглеску да у јужној Африци држи постојано сто хиљада војске само да чувају границе садашњих инглеских колонија, што би било на велики терет државни, о непосредном закључку мира не може бити ни говора.

Петроградско „Н. Времја“ на ово саопштење опажа: „Све ово није ништа ново. Јевропа је чула више таквих изјава и са стране инглеске штампе, и у парламентским бесједама, и у престоним говорима. Западно-јевропски листови, којима је тако оштро одговорила „Агенција Рајтерова,“ потпуно су заслужили тај одговор неумјесношћу свога апела на осјећање справедљивости и мирољубија инглеског народа. Такво осјећање има бити сасвим далеко данас од Инглеза, обрадованих сјајном побједом над генералом Кроњеом. Док је инглеска војска у јужној Африци трпјела поразе, међу крупним лондонским трговцима, у парламенту и може бити у родовима владиним могло се наћи људи, који су наодили могућност да се користују оном сентименталношћу, коју данас цинички исмијава „Агенција Рајтерова,“ али у овом часу, послије безусловне предаје једног од двају војсковођа републиканске војске, расположење свију Инглеза, од лордова-епископа до лондонскијех трговаца може бити изражено само ратоборним усклицима. Немилостива жестина националног темперамента инглеског и даље ће се изражавати историјским ускликом: „Тешко побијеђеним!“ са усана сваког Инглеза, који себе уважава. И за то збиља није још дошло вријеме да се поводи ријеч ни с платонском сентименталном сврхом о миру између борећих се не на живот него на смрт непријатеља. Инглези имају два генерала, фелдмаршала Робертса и лорда Кичинера, који још нијесу претрпјели ниједан пораз. Сасвим је природно, да народ на њих рачуна као на камениту планину, очекивајући најживљим нестрпљењем и даље извјештаје са бојнога поља. Од каквоће тих извјештаја зависиће даље расположење инглеског народа, који не хоће сада ни да чује о таквом свршетку рата, који би могао сачувати политичку независност и самосталност двију холандских република у јужној Африци.“

Али ако Инглези не мисле о миру, не мисле ни Бури. Из Преторије долази вијест да се у свој земљи прославио религиозним службама и молитвама дан успомене побједе код Мајубе над Инглезима, који се трефио баш на дан предаје Кроњеове. Тијем поводом пресједник Кригер држао је бесједу у цркви, у којој је рекао: „црне облачине покрјевају отаџбину, али наша вјера у Бога и светост наше ствари довешће најпослије савезничке силе до побједе.“ А једно саопштење транзвалске легације у Брислу изражава тврду вјеру, да ће ратнички положај Бура опет бити сјајан, тек стану бранити своја огњишта.

Из свега се може предвидјети, да ће рат још дуго трајати.

Од неког доба иностранi листови не престају говорити о престојећим разним путовањима Њ В Господара у иностранство. Ми смо у стању да опровргнемо све те гласове, као сасвим измишљене.

СА ЈУГО-АФРИЧКОГ БОЈИШТА.

Цетиње, 25 фебруара.

Прошло је десет дана да се генерал Кроње предао главном заповједнику инглеске војске маршалу Робертсу, који је прије двадесет дана прешао границу оранжеве републике правцем на престоницу јој Бломфонтен, али нам телеграф не доноси, да је пошао даље од Коодесранда, гдје га је заустависо сада већ његов заробљеник храбри бурски војсковођа. То немијање напријед листови тумаче потешкоћама, које су среле инглеску војску у непријатељској земљи. Прије свега долази потешкоћа потребите коморе, која ваља да прати велику војску; а друга је неизвјесност гдје се бурска војска налази. Као што смо у посљедњем броју казали, бурска војска била је још у Капланду око Колесберга и Ренсбурга, кад се генерал Кроње предао. Један телеграм из Брисла, дакле из бурског извора, вели да су бурски генерали Девет и Делареј окупили своје војске код Остфонтена и да се ту очекује битка са војском маршала Робертса. Међутијем по инглеским вијестима видимо да је маршал Робертс похитао натраг у Кимберли, а генерал Кичинер у Арундел. То даје закључити, да разна бурска одјељења још задају бригу на инглеском земљишту инглеским војсковођама. Један телеграм из Стерка строма јавља, да је генерал Гатакре одио у извидницу правцем на Стомберг, и да су Бури на њега пуцали из два топа. На сваки начин по инглеским вијестима, сва та бурска одјељења изгледа да се концентришу код Норвалспонта, што се у неколико слаже са оним бриселским телеграмом. Еле инглеској војсци ту сметају Бури и мораће се опет натраг повратити да их отолен дигне, како би ослободила саобраћај са Капландом, окле треба да добива храну и муницију. Међутијем данашњи телеграм из Лондона јавља, да је маршал Робертс већ заметнуо бој са непријатељем код Осфонтена, и да ради да им прекине пут са Бломфонтеном.

Овај положај на западном бојишту свједочи нам да су Бури још ту јаки и послије Кроњеове предаје. Како су вијести долазиле, Кроње је имао 8000 војске, а предало се тек 3700. Још се не зна, да ли је Кроње имао само толико војске са собом, или је половина његове војске прокрчила себи пут између инглеске војске; јер се сад већ зна, да та половина није погинула, пошто се у бурском стану није нашло ни 200 рањеника. Бури су ту копали дубоке ровове и јаке шанчеве подизали, гдје су се заклањали, тако да од жена њихових и дјеце није него једна дјевојчица била рањена. И ту су се били тако утврдили, да су се Инглези морали мало по мало примицати непријатељском стану да га на јуриш бајонетима освоје. Кад су једно јутро осванули тако близу, да је престојао јуриш, у бурском стану ратно вијеће одлучи већином гласова, против генерала Кроњеа, да се преда̑ду. Тако бар инглеске вијести доносе. И предаја је одмах слиједила. Маршал Роберте је најприје позвао генерала Кроњеа, кога је дужним почастима примио, и испунио му жељу, да га не раздваја од његових присних.

Као сва свјетска тако и инглеска штампа говори са дивљењем и дужним поштовањем о овоме великом јунаку наших дана. Лондонски „Делимаил“ овако нам га преставља:

Кроње је послије Жубера најбољи бурски генерал. Са његове мржње против Инглеза и његова шовинизма постао је врло популаран у бурским републикама. Сир А. Кинсар овако о њему пише у свом најновијем дјелу о досадашњем ратовању: „То је човјек изванредне способности. Има више предувиђавности у свом мозгу него сви Молтке у нашем ратном министарству. У ратним савјетима његова је посљедња ријеч и над пресједником Кригером. На бојном пољу је неуморан, вазда у покрету, а сасвим хладнокрван према непријатељској ватри Генерал Кроње је средњега раста, дуге браде, црта оштрих, а његове плаве очи, кад те гледају, скроз продиру; али духовит, пун доброте и домаћих врлина. Његово је лице пријатно, у његовом погледу има озбиљности и добродушности. Њему се предао доктор Џамсон, кад га је ухватио у Кригерсдорпу, као у клопки. Кроње је храбар до крајности, искушени патриота, прави војник и војсковођа, који не тражи него да живи или да умре у отаџбини, с пушком у руци. Он има велики посјед, на ком живи патријахално, са својом дјецом и са слугама, који га тачно слушају. Што га највише карактерише, то је мржња према Инглезима и странцима.“ „Делимаил“ се нада, да ће његов побједитељ знати цијенити генија, који је знао претворити очајан положај у једно од највјештијих повлачења, што их је историја забиљежила.

Неизбјежна посљедица предаје Кроњијеве била је напуштање опсаде Ледисмита и цијелог Натала. Повлачење се то збило мало по мало, сасвим непримјетно. Истих дана, кад се Кроње опкољен јуначки држао, било је и на Тугели крвавих окршаја, премда је генерал Жубер био послао јаку помоћ Коодрандском хероју. Али је било без икакве користи, и за то са великом штетом опсиједати и борити се и даље око Ледисмита, пошто је непријатељ продрло ка Бломфонтену. И генерал Жубер дигао је опсаду, и своју војску повукао дијелом у кланце Дракенберга, природне тврђаве Транзвала од југо-источне стране, а дијелом послао ка Бломфонтену против инглеске војске.

Кад је лорд Дундоналд приспио са коњицом код Ледисмита ноћу 17 фебруара, без да испали један метак, страже опсједнуте војске нијесу знале, да ли то долази помоћ или непријатељ, него тек кад су добиле одговор на питање.

Инглески листови доносе статистику сљедећих губитака око Ледисмита: 88 официра мртвих и 267 рањених; војника мртвих 958 а 3518 рањениxx; официра и војника загубљених 1568; умрлих од болести 514; у све 6945. У посљедњој битци 15 фебруара пред Ледисмитом Инглези су изгубили 6 официра мртвих и 26 рањених са генералом Бартоном.

За вријеме опсаде опсједнута војска генерала Уајта, која је бројила 12,000 војника, изгубила је 24 официра и 235 војника мртвих, 70 официра и 520 војника рањених; 6 официра 340 војника умрли су од болести. Осим војске у Ледисмиту је било 2000 грађана и 4000 урођеника. До 15 јануара имали су прилично хране, али послије се трпјела оскудица. Убијало се по 30 коња и мазага на дан; али усљед болести коњи почеше цркавати, тако да је посљедњих 15 дана требало убијати и коње с батерија.

Истрајност војске генерала Уајта у тако дугој опсади и великој муци заисто заслужује дивљење. Опсједнута војска изгледа као живи костури!

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Преглед књижевности XIX вијека.) Уредник „Revue des deux Mondes“ Бринетјер прегледао је, што је урађено на књижевном пољу течајем овога вијека на измаку, и ми доносимо из петроградског „Н. Времена“ сљедећи извод тога прегледа.

Писац почиње усхитном химном књижевности XIX вијека, који стоји у том обзиру изнад најсјаних епоха: Лудвика XIV у Француској, Јелисавете у Инглеској, епохе Медићна у Италији, Августове у Риму и Периклове у Атини. То свједоче имена Гетеа, Шилера, Бајрона, Шелиа, Пушкина, Дикенса, Балзака, Ж. Санда Толстога и Достојевског. Може бити да су пређашњи писци били класичнији и да су дали љепших образаца, али нијесу више. Успјехи постигнути развитком историје, критике и романа припадају великим заслугама овога вијека. Измијенили су се сами појам о књижевном произвађања, његов значај, област стварања, и његов позив. Измијенили су се услед тога и сами начини остваравања творачких замисли. Посматрању тока те еволуције посвећен је ово чланак Бринетјеров.

Испред француске револуције по свој Јевропи владао је један исти начин и облик мисли и осјећања. Главне црте биле су му дане правцем Препорођаја. За примјер служило је старо творaштво, пропуштено кроз француску призму. Тек њеки сминои, као Лесинт, одважио се давати више мјеста личном творачком елементу. Јарам класицизма свргнули су Французи: гђа Стаал и Шатобријан. Протест је захватио не само област литературе, него и област мисли; био је и философски. Романтизам је у тијесној свези са религиозном идеом.

Револуција и Наполеонови ратови удаљили су Француску за много година од књижевног произвађања и Јевропа се тијем користила: настаје силан утицај Њемачке и Инглеске. Реакција против класицизма у лицу Шилера, Гетеа, Лесинга и Канта појављује се као побједом германског генија над латинским. Али њемачка народност није творачка. Она само дивно развија мисли туђе. Сјемена германског утицаја и културе припадлеже Инглеској. Лесинг се ослања на Шекспира, кога је Волтер, конзервативац у свему осим у религији, исмијавао из страха, да ће убити класичку драму и стил. Инглези су први почели тражити у дубини народног предања и у мраку средњег вијека оно што су писци Препорођаја желели замијенити само успоменама Грчке и Рима. То су први пјесници природе. Човјека у опште класичке књижевности, кога је лакше знати него ли човјека појединца, Инглези су први замијенили човјеком извјесног мјеста и времена, који сличи само њему и до извјестног степена својим земљацима и савременицима.

Инглески писци: Вордсвојт, Бајрон, Шели, Китс — први су се осмјелили изражавати своја лична осјећања и чувство-

вања. Романтизам је ослободио од класичких окова, еманципирао је пјесничево *ја*. Главна је моћ пјесника у самосвојности. Ако оне душевне црте, које писац улијева у произвођење, не наличе ни на чије друге — он је прави пјесник. Код Инглеза, овог необичног народа, литература је индивидуална и лична, међу тијем као у друштвеном животу они тако схваћају и значај савеза! Уз то су се промијенили и сами услови бића књижевности. Мјесто забаве она је постала дјелом. Људи, који су јој се посветили, морали су јој се сасвијем предати. Главни услови живота писца постали су њихова плодовитост и редовитост њихових радња. Али лично осјећање, чувствање и лични поглед — не подлеже спору; један чувствује тако, други иначе. Гдје је истина? Рјешење ове загонетке тражи критика, приближујући се к њој, а међу тијем ова се загонетка све више удаљује. Али што да се ради? Ми нећемо никад дознати, што је живот, материја — ипак то не смета да психологија и критика буду науке.

Страх од погрјешака осјећања и личног чувствовања изазвао је ропско проучавање и копирање природе, и отуда у средини 50-их година натурализам. Ма да је на први пут чудна, ал теорија „умјетности за умјетност“ сродна му је. У њој се тежи да се примијене сасвијем начини умјетности, без обзира на њену садржину, а гдје се то боље може постићи него у ропском копирању онога што видимо? Гордо удаљивање ове теорије од искуствена живота поткопало је ову школу у самом корјену, лишивши твораштво њезиних сљедбеника најживљих и најбогатих извора.

Удаљивање писаца ове групе од морала, као тобож по обрасцу природе, лишило их је такођер и силе. Све достојанство човјечије састоји се у ослобођавању себе од тиранских захтјева природе. Идеа ове школе била је лажна, јер нема ниједног поступка у животу, који бисмо ми учинили, не обзирући се на захтјеве морала, или бар противурјечећи му.

И опет првенство у току литературне еволуције било је отето Французима од других народа — од инглеза Дикенса, Елиота, Карљила, Миља и Рескина, најмање познатога, али чији је утицај био, може бити, најачи. У то је доба руска књижевност довршила свој свечани улазак у јевропску књижевност у особи Толстога и Достојевског, а са сјевера осјетно се утицај Ибсена. И што се у натурализму и у умјетности за умјетност највише није могло примити — њихова објективност — било је побијеђено.

Задатак је нових писаца: добро мислити и добро радити. Њихово надахнуће има у виду добро друштвено. Инглези, Скадинавци, Руси, стварајући дјела умјетности, тежили су у исто доба да стварају и дјела човјечности, дјела корисна и морална, и тако дјеловати на побољшање човјечијег живота. Гледати критеријум ваљаности књижевних производа само у томе, Бринетјер сматра погрјешком. Али он претпоставља овај занос првоме. Својим једномишљеником он сматра од чести и Тена, који почевши натуралистичком критиком, дошао је до закључка, да само степен добротворног уплива, који се врши над људма књижевним производима, може бити мјерилом њихове ваљаности.

Нацртавши тако главне линије литературних струја овога вијека, Бринетјер прелази к посматрању развоја појединих врста књижевности. Главне врсте, које су владале у XIX вијеку, био је роман, који је постиго највиши расцвјет, и лирска поезија. Лирика је постигла у овом вијеку необичан развој. Сва осјећања, све побуде у њој су се изразили. Цвјетала је интимна дубока поезија. По свим странама она је дала најљепше цвијеће и произвела величанствене своје обрасце, као што су „Дон-Жуан“ Бајронов и „Аластор“ Шелиев.

Чисто лични пјесници, који се ни маскирали нијесу, као Бајрон или Хиго у маскама Чајлд-Харолда и Олимпина — били су Мисе, Леопарди и Хајне. У њиховим дјелима срце човјечије откривено је голо пред нама. Бол Леопардијев је природа, њена неумолимост, Мисеов — љубав, Хејлеов — сумња.

Реакција против чистог лиризма била је појава парнасаца, који су тражили надахнућа изван самих себе. У те пјеснике Бринетјер убраја Броунинга, Тенисона, Вињиа, Леконт-де-Миља, од чести Хига, Бодлера и Вагнера, чији уплив у пјесништву признаје готово исто силним као и у музици. Парнасци су тежили за истинитим, које су они држали, да се налази изван њих. Сада пјеснику није довољно осјећати. Од њега се захтјева, да знаде, да проучава, да мисли. Без обзира на дробљење школа, установило се јединство погледа на лиризам и пјесништво. Лиризам — то је израз васељене кроз призму душе пјесникове. А поезија дар је или способност изражавати, са личним печатом јасно оно, што је тајанствено у природи, у човјеку и у историји.

Еволуције у критици и у историји знатне су до највишег степена. Од набрајања факта, ратова и примирија историја постаје сликом живота извјесног доба. Критика, осим стилистичких питања, подиже питање о мисли.

Испочетка — у Вилемена, Маколеја, у њој влада на жалост политичка мисао. Послије се појављује критика импресјонистичка, која тумачи опажања утиска. Даљи развој критике, у ком се истиче Сент-Бев, појављује се фаза „природне историје умова,“ њихова разлика, чим се један ум разликује од другога. Ту се истичу Карлејл и Емерсон. Тен и Ренан привлаче у помоћ критике све познате науке, Тен ствара теорију „расе, средине и момента.“

Тенова школа сада губи испод себе земљиште. Њена тежња да постави критику на научни основ, без свакога обзира на моралну страну литературних производа, поколебава се с једне стране скептицима, с друге — социјалошком школом. То је Тен разумно при концу свог живота и склања се на ту страну. Али име, које би имало бити свезано са новим покретом, јест име Раскина.

У нашем вијеку роман је одговарао свима захтјевима човјечијег ума. Нема ничега, што се може казати, а што није казао. Од свих начина, којима се могу изложити пред очима масе задаци, каквим се занима савремена душа, роман је најмоћ није средство, можда за то што је најпривлачније

Романописци прије пјесника утврдили су право исказивати што их одликује од осталих људи.

Епски роман приготовио је земљиште за реални. Подробности описивања прошлог живота повеле су к мисли и о таквом описивању садашњости, и јавио се Балзак.

Романи нарави, чији су велики творци били Балзак, Флобер, Доде, Мопасан у Француској, Текереј, Дикенс, Бронте, Елиот у Инглеској, Гоголь, Тургењев, Толстој, Достојевски у Русији — били су романи савремене историје. У њима су безбројни документи за будућу историју који носе на себе карактер најразновршнијих свједочаба. Ипак натуралистички роман није убио лични што у Француској свједочи Лоти.

Цвјета такођер психолошка врста Ж. Санда, Фењеа, Елиота и Мередита. У овим списатељима обје су се ове врсте мијешале и слијевале. Натуралистичка проучавања устремила су се са спољашњега свијета у унутрашњи. Натуралисти изучавали су дјеловање људи у његовим послѣдицама, психологи у њиховим побудама и узроцима.

Социјална питања уљегла су у област романа. Ту заслугу Бринетјер приписује иницијативи списатељака Стаал и Ж. Санд. Конац вијека склања је на тај правац романа. Ораторска умјетност у овом вијеку пала је. Њу је замијенио журнализам. Тијем је књижевност добила.

Послѣдни дио своје студије Бринетјер почиње проучавањем питања о космополитизму у књижевности. Гђа Стаал говорила је, да сад треба имати јевропски ум. Сада се захтјева ум свесвјетски. Али је чудно, космополитски вијек такођер је и вијек националне мисли. Шекспир од Њујорка до Парамате држи англо-саксонску расу у свијести њезиног јединства. Италијанска литература, под иностраним господством, подржала је јединство италијанске душе. Скандинавска народност појавила се норвешко-данском књижевности. То се исто може рећи о руској књижевности, и без преувеличавања мора се закључити, да Петар I и Екатерина II нијесу учинили толико за Русију, колико Пушкин, Гоголь Толстој, Достојевски.

Узајамни утицај литература једне на другу несумњив је. Култура добива од оплођавања једне народности духом и чртама друге. Романтизам, реализам, натурализам били су јевропске струје, од којих се није сачувала ниједна књижевност. На том основу има људи, који претсказују литерарни космополитизам, у ком ће се сакупити све боље што има свака народност. Брунетјер то не допушта. Ако је важна у књижевности мисао, то је важан и њен израз. Силу и карактер тому изразу дају тек националне црте. У литератури владају опште идеје, али својеобразан њихов национални израз биће вазда њезиним најљепшим украсом.

(**Стечај**.) Да бисмо дали већега маха и потстрека за рад на ономе што је „Карађић“ ставио у задатак, расписујемо стечај за ове књижевне саставе:

1. Рад Вука С. Карџића на српској етнографији и фолклору и критична процјена тога рада.

2. Библиографија српско-хрватске етнографске и фолклористичке литературе. — У Библиографију ваља да уђу све до сад штампане народне пјесме, приповијетке, загонетке, пословице, бројанице, музика, предање у опште, опис народног живота и обичаја, ношње и т. д. како оно што је штампано на српском или хрватском језику тако и оно што је штампано на ком страном језику; како оно што је уштампано у посебним издањима, тако и оно што је изашло у повременим списима, алманасима, календарима, листовима и т. д. — За тим посебно у библиографију ваља да уђу све расправе и чланци, штампани било на српском или хрватском језику, било на коме страном а говоре о српској или хрватској етнографији и фолклору.*)

Награда је за сваки састав који издржи утакмицу **сто** динара у сребру.

Такмичари ваља да пошљу своје саставе најдаље до 1. јануара 1901. год. Уредништву „Карађића,“ које ће их предати двојици референата на савјесну оцјену.

Осим овога уредништво „Карађића“ расписује стечај још за двије расправе из области српске етнографије и фолклора за које такмичарима оставља слободан избор предмета обраде.

Расправе које издрже утакмицу наградиће се по **педесет** динара у сребру. — Рок им је за слање уредништву до 1. јула 1901. год.

Сви састави који буду примљени штампаће се било у „Карађићу“ било на ком другом мјесту, одакле ће се оштампати засебно, и половина примјерака остаће „Карађићу“ а половина ће се уступити дотичним писцима.

Уредништво „Карађића.“

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

(**Рани кромпир**.) Као што је познато, од свију кромпира колко их има сорти, најранији је кромпир *црвени*, који се у нас данас највише сије, и који има и најбољи род, а поред рода има и најбољу сласт. А што је најглавније код њега, то је: од свих сорти најраније доспијева, па за то може да се узме лијепа крајцара за њега.

Обично се сије крајем фебруара и марта мјесеца, наравно и то зависи од благог времена, у случају хрђавог и ружног времена и прољећа, може и доцније.

Да кромпира имамо раније него обично спрема се за сијање овако: Као што обично већ у јесен остави се за сјеме било у добром подруму или трапу, то се у прољеће још у фебруару (наравно зависи од времена) спрека за сијање, лијепо се окида да нема ни једне клице, па онако чист и окидан намјести се у корпу, и то не да се претовари, него обична равна корпа да буде, па се онда смјести у топлу собу и то у добро топлу собу. Тако кад стоји око 20 дана у оној топлоти, истјера клицу на 3 до 4 сантиметара и онда се при сијању мора добро пазити и чувати клице, па онако са клицама сијати. Сије се обично под мотику као год и позни кромпир, само с том разликом што се мора добро чазити на нове истјеране клице, јер отпадне ли кроз непажњу клица, одмах неће изићи у оно вријеме кад изникне онај са клицом.

Сије се на врсте, тако да су врсте у размаку на 60—70 сантиметара, а кућице у врсти да су у размаку 30—40 сантиметра, а земљом га треба покрити колико се обично може на мотику узети.

Тако су ето наши новосадски баштовани за ових 15—16 година сијали рани

---

*) Онима који би хтјели радити Библиографију напомињемо да је у пољскоме географско-етнографском мјесечнику „Wisla“ за 1891. г. израдио Stanislav Ciszewski Folklorystyka chorwacko-serbska, przeglad historyczno-bibljograficzny. — За часопис Wisla ваља се обратити на адресу: Redakcji i Ekspedycji Wisly, Ksiegarnia M. Arcta Warszava, Nowy-Swiat, 53.

ЛИСТАК.

ЈОСИФ ХОЛЕЧЕК

и његова најновија књига.

Ми смо приказали су неколико ријечи најновију књигу Холечекову „На Cerna Hora a Crna Hora koncem veku,“ али пошто та књига заслужује да је боље упознамо са нашим читаоцима, ево преводимо сљедећи чланак, који је изашао уз слику г. Холечека у петроградском „Н. Времену.“

—

Књига, која је недавно изашла у Прагу под насловом „У Црну Гору и Црна Гора концем вијека“ од познатога на словенском западу писца — словенофила Јосифа Холечека, јесте први дио његова веома савременог и озбиљног труда, ком је сврха да расвјетли положај оног дијела јужног балканског словенства, који је по вољи мајехе-судбине потпао у сферу тако-званих аустро-угарских интереса.

Судбина српског народа нас интересује не мање него Чехе, али ови, хвала географској релативној близини и економској експансивности, стоје са српским земљама у правилнијим и тјешњим односима и, при правилном словенском погледу чешкога народа на балканске ствари, мисли, које саопштава компетентни чешки научњак, какав је Ј. Холечек, морају нас јако интересовати.

Ја сам назвао Ј. Холечека словенофилом — који епетит данас већ не пристоји ни руским ни заграничним словенским писцима. Идеали нашег словенофилства, некада тако смјели и живи, у наше доба не као да су потамњели, него као да су се ропски прићутали, и не служе као прије руководећом звијездом енергичним трудбеницима на словенској њиви. Ово важи како за наше кодифицирано словенофилство, тако и за словенофилство на западу које се није смјело кодифицирати. Јесули били идеали словенског уједињења много далеки од грозне стварности, или су сусрели веома озбиљне препреке у старим историјским болестима словенским и у неповољној политичкој еволуцији послѣдних година, или није било угледних трудбеника и неуморних у тежњи једном истакнутих високих циљеви? Ја мислим, да је до извјесног степена истина и једно и друго и треће. Послѣдње, то јест недостатак људи, најжалосније је и најпостидније. У сваком случају идеја словенског јединства, и ако је лишена својих ступова, и ако није нашла још нових, живи и видљиво снажи се у народним масама, и у томе је јамство за њезину будућност.

У данашњој несташици људи Јосиф Холечек је једна од мало их одличних изнимака. По својим основним убјеђењима, то је словенофил чисте крви, ако ћеш и у нашем руском смислу. Али словенофилска убјеђења не остају у њему, као у нама послѣдњег доба, мртвим капиталом. Напротив он их пушта у саобраћај као што захтијева вријеме. Ето зашто се његови погледи одликују животом и при свој идеалности строго одговарају стварном стању ствари. Као католик он уступа првенство православију, које је за Словене „народна црква.“ У осталом тако мисли цио чешки народ. Право словенофилство показује се у Холечека у његовој дубокој вјери у превасходство основа словенске културе над западно-јевропском и словенског нарадственог облика над германским. С љубављу он истиче словенске црте свога народа (у књизи „Наши“), али се не заноси уским чешким патриотизмом, гледајући словенску побједу у јединoм ускрсењу чешкога језика. Он знаде, да је историја силно поколебала словенски основ испод ногa његова народа и опомиње га од раширене заблуде, да је он довољно радио за словенску мисао, и да сада треба да се стара да буде правим „чешким народом.“ Све националне успјехе он с разлогом приписује факту што Чеси припадају великој словенској породици. Само словенско поријекло Чеха улијева поштовање у њиховим противницима према њима, само у развијању и снажењу словенског карактера је снага и спасење Чеха

Као прави словенофил Холечек посматра Словенство као цјелину. Извјесна мисао аусуро-угарских писаца - аустријски панславизам — туђ је његовој искреној и племенитој души.

Он избјегава мудро велика међународна питања, али види силу и наду словенства тамо, гдје су се сачувале најчистије народне црте. Тежња за словенском цјелином довела га је у Русију (између осталих он је био у броју наших словенских гости на Пушкинској прослави) и приковала је његово срце к патријархалној јуначкој Црној Гори, којој је он посветио цио ред дјела.

Чврстоћа његових основних убјеђења и нада не искључује у њему строго чувство кјере у његовим очекивањима и захтјевима од савременог словенства: то даје особиту цијену његовим погледима и закључцима како односно цијелог Словенства, тако и узајамних односа његових дјелова. Тако су између осталих знаменити његови трезвени погледи на Русију и руско-чешке односе у његовом „Путу у Русију“ и „Руско-чешким одломцима.“ Потпуна природност, најискренија простота у излагању и ријетка непристрастност и нехотице располажу читаоца у корист писца и осјећају према њему потпуно повјерење.

У овој новој својој књизи Холечек излаже постепени препорођај Словенства, заустављају се са особитом пажњом на злосретној народној распри у Хрватској и потпуном разуру Далмације под влашћу Аустрије.

Српско-хрватску распру и у њеној основи наодећу се велико-хрватску мисао Холечек сматра истом, ако не и већим, несрећом за Словенство, као руско-пољски спор. Хрвати и Срби један су народ, једног поријекла и једног српскога језика Али су Хрвати — католици, а Срби — православни. Моћ и фанатизам католичког духовенства, изузетком патриотске странке Стросмајерове, проклество је, које притиска све јужно аустро-угарско Словенство. Хрватски фанатици долазе до одрицања своје словенске националности, само да се не би помијешали са Србима, које би они да

кромпир и тако га и данас сију. Наши новосадски баштовани сију њега у двије три руке, али за рани кромпир ова је струка најбоља, тај тако звани из растила. Тај кромпир из растила доспијева 15 до 20 дана, раније него онај који се посије без клице, јер кад се посије са клицом он одмах чим се ухвати за земљу почне и да ниче, одмах се и кромпир замеће па тако кад већ буде за друго копање или што кажу наши баштовани за подгртање, већ има и нових кромпира. Послѣ подгртања 10 - 15 дана може се вадити јер онда има и лијепу цијену послѣ истина што дуже стоји да бива све крупнији, али и јефтинији.

Земљиште за њега мора бити изђубрено или неизрађено и одморно, на примјер на ледини или шумској земљи, али и то која је земља већ годину, двије рађена. Ту обично бива добар кромпир и рано доспије, или пак земља која је пођубрена, па одмах прве године по живом ђубрету може се сијати.

Само на рани кромпир треба особито пазити па још кад се меће у растило, т. ј. кад се окида и у корпе намјешта, мора се пазити да нема ни једну танку клицу, јер онај што има танку клицу тај не ваља, тај је метиљав, тај какав никне таки и остане, а од рода нема ни разговора. То је прво и најглавније што се мора пазити, а друго је још и то да се пази на онај који је округао и који има оне црвене очи, јер то није рани кромпир. Само је оно прави рани кромпир од тога црвеног, који је дугуљаст, округао никако. Онај дугуљасти раније се заметне па раније и доспије. Округао кромпир са црвеним очима може се одмах познати чим изникне, а у цвијету још понајбоље, јер тај округли кромпир врло много цвијета. Прави рани кромпир т. ј. онај дугуљасти најмање има цвијета. Што год кромпир више цвијета има, тиме је познији, па чак не може ни крупан бити као онај дугуљасти, па ни за јело није кусан као од дугуљасте сорте. Зато при сијању треба пазити, особито на рани кромпир који се меће у растило. Онај позни т. ј. што се сије за јесен ноже и подниједи, јер „дуго му је до јесени па нека расте“ веле наши баштовани, али најљепше је кад се сав лијепо одабере, онда зна човјек да има лијепо и сугурно сјеме, па макар га сијао за рани — из растила ма сијао за јесен, за рани раније доспије, а за јесен буде крупнији и куд и камо се више навади.

Ово је врло паметно ко је измислио овако гајење раног кромпира тако званог из растила, јер кад га на ђубревитом земљишту посијему у мају мјесецу већ доспијева, па кад се повади, оно земљиште можемо употребити за чега год хоћемо за наше баштованске усјеве.

Кад се кромпир повади, а то бива у мају и јуну, онда обично људи саде купус јесењи, позну паприку бабуру, дугачку малу шипкару, округлицу и т. д. даље може сијати позне краставце, садити целер, посијати пасуљ жути криван, који ће лако и лако до мраза узрети, а напоштетку покушали су људи и то, кад поваде рани кромпир тако звани из растила, преорали су земљу па посијали кукуруз и то овај бочни кукуруз, па опет је до јесени доспио и узрео ал је то била шумска земља само двије године орана па је избацила рано кромпир, и брзо израсли послѣ кукурузи па до мраза и узрели.

Тако сијање раног кромпира доноси баштовану лијепу крајцару и то му је рани новац, земљиште му још остане за позне и јесење усјеве, и са једног земљишта двије користи има, или што казали наши сељаци: „са једне овце скида два руна.“ Толико смо ето у кратко рекли о раном кромпиру и његовом сијању, па коме је бог да да има своје баште, може пробати па ће се увјерити, јер сад је томе најбоље и најзгодније вријеме.

Г.

*

Вриједни баштовани из године у годину изводе све боље и новије производе како у воћу и цвијећу, тако и у поврћу.

Између осталих нових производа који су опробани до сад, показала се једна врста раног кромпира особито добра. Баштовани су га прозвали „Најранији румени кромпир.“

И ако се разне поврзе кромпира рачунају већ у стотине, вртари који су овај кромпир ради покушаја садили неколико година, пуштају га сад у промет, јер су се освједочили, да је покрај многих досадањих добрих особина вредан препоруке.

Овај кромпир приспјева врло рано, а јако роди, те према томе има двије добре стране које су баштовану врло добро дошле, а особито оном ко тргује њиме. Но неће бити лоше ни по онога, који хоће да у својем врту има све одабрано и од раних баштених производа све што је прво.

Боја кромпира је жућкаста али је пробија руменило. Месо му је жућкасто бијело. Сав род на лози збијен је на гомилу и има га много. На доброј земљи родио је обилато: на једном хектару 800 цената њемачких. Код баштована њемачких било га је за јело већ почетком јуна, а код нас би могао још нешто и раније приспјети.

Послѣ овога нов је кромпир т. зв „Бијели лабуд.“ Ово је у средњу руку рани. Кромпири су му јајасти, бијелог је меса, ока су му сасвим плитка, љуска рапава, кад се скува куса је врло доброг. Роди необично добро, па чак и у влажнијој на једној четвртини хектара донесе по 200 њемачких цената (100 наших.)

Од позних кромпира нов је т. зв. „Ерфутско златно дијете.“

Овај сазријева као позни доста рано, облика је средњег, очију има мало, љуска му је жута, а месо жуте боје. Одржи се и до маја сасвим доброг куса, као кад је свијеж. Не квари се и не побољева ни у чврстој земљи иловачастој, ни кад су влажне године; роди на хектару по 600 њемачких цената.

„Баштован“

(Скидајте гусјенице.) Приближује се вријеме кад ће дрва кренути. Дужност је сваког домаћина да своје воћке очисти од чаура, да му послѣ гусјенице не прекриле воћку. За скидање гусјеничјих гнијезда има данас згодних маказа. Маказама се уједно и гранчица-одсјече на којој је чаура. Осим маказа има и других справа за тај посао. Има мала лампа којом се чауре сагору. Овом се лампом ради само онда, кад је вријеме тихо, да нема вјетра. Овакoм лампом могу се касније и гусјенице спаљивати, али се то ради рано изјутра док су гусјенице скупљене још гдје год на гомилу у рашљама.

Ово су све добре справе, али ипак има од њих још нешто боље. А боље је то, да воћар одрањује своје воће са ниским стаблом, па нити ће морати сјећи маказама љеторасте, нити лампом палити који љетораст.

На ниским воћкама може све сам руком поскидати, а ако је негдје баш мало више, пренијети се на двокраке мердевине и с њих дохватити чауре или гусјенице

Но како требиш чауре? Ако си их само поскидао и разбацао испод воћке, слабо си што привредио, јер оне ће опет наћи воћку кад се из гнијезда извуку. Све што очистиш с воћке ма био најситнији кончић, треба бацити у ватру. Само тако су потпуно утамањене.

Па још нешто! Да би имао мање посла око чишћења гусјеница, сваки воћар треба још у љето да што више тамани лептирове. Да богме да се човјек не може захукати сокаком са бијелом метлом или мрежом у руци, али има начина да ипак на томе ради. Познавао сам учитеља који је дјеци давао воћа, ако му што више лептирова нахватају. Свако дијете донесе на конац 100 лептирова и добије зато одређену награду у воћу. Још док сам ђак био одем једном на таван код тог честитог учитеља. Кад тамо, а оно о пајантама висе читави вјенци лептирова. Колика је множина воћа само тиме сачувана!

Па није доста само појединац да очисти. Шта вреди ако си ти очистио, кад се у твога комшије све бијеле од чаура врхови у воћака? Данас постиђи наредба од власти, да се воћке морају чистити, па на то треба нагонити свакога. А ко неће лијепо, мора силом.

Колико год вриједи скидање гусјеничјих гнијезда и хватање лептирова, исто толико вреди да се тамане гусјенице онда, кад су се упреле, кад се учауриле. У нас зову људи и гнѣзда гусјеничја чаурама, а и послѣ кад се гусјеница увије и то зову чауром

Истрајан рад у овоме допринијеће много користи воћару, а ако уз то буде мамио у свој врт тице, оне ће му куд и камо вјештије радити у томе послу и много помоћи.

„Баштован“.

(Убод у копиту.) Догађа се, да се коњ убоде на какав шиљак. Шиљак може ући више или мање кроз копиту, те од тога зависи и за које ће вријеме зарасти рана. Кад је убод мањи, може се оно мјесто загнојити, али ће опет брзо проћи. Врло је опасно, кад шиљак продре кроз копиту до зглавка, или кад је зарђан, јер онда коњ угине од укочености, која долази од ране. Послѣ већих повреда може остати штуљаста нога.

Лијечи се, кад се оно извади, што је у копиту ушло, па се скине потковица и рана прошири, да може гној излазити, кад се рана почне гнојити. Једно 4—5 дана треба метати хладне облоге, или коња уводити у воду. Вријеме ће послѣ показати, шта ће бити с ногом.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 25 фебруара.

(Окружним одборима, њиховим помоћницима и свијема милосрдним приложницима за подизање Дома умоболних.)

Главни Одбор за подизање Дома умоболнијех још од почетка свога рада — ради боље тачности — *установио је хронолошко завођење приминијех списковa* појединих приложника, па — *како су му који стигли — тако их истијем редом и уврштује* са њиховим прилозима у *„Глас Црногорца“*, те ће се — према наведеном реду — у своје вријеме *име свакога приложника* — у знак захвалности — *неизоставно штампати*, као што смо у почетку ове хумане Установе објавили, што и сад *поново изјављујемо.*

Ово је фактички и мјеродавни *одговор свијема* онијем, који нас питају: што им се већ прилози не штампају препоручујући им — у исто вријеме — да се стрпе док им *ред дође.*

Цетиње, 25. фебруара 1900 год.

Главни Одбор:

Сердар **Раде Пламенац**, Члан Великог Суда,
Др. **Б. Перазић**, шеф Санитета,
Шпиро Поповић, Гл. Упр. Пошта и Телегр.,
Протођакон **Ф. Радичевић**, секр. Митрополије,
Мило Дожић, шеф Секретаријата Вел. Суда.

(Из нашег позоришта.) 17 тек. мј. друштво г. Драгутина Кремановића давало је *„Балканску Царицу“* историјску драму од Николе I.

Није потребе улазити у извађање појединијех момената оног гласовитог драмског спјева, о коме се најповољније у своје вријеме изразила словенска и уопште јевропска штампа, пошто се дјело махом преводи на стране језике. — Напоменути нам је тек, да, што више посматрач на сцени гледа оживљела лица своје давне прошлости, све се то јаче диви изобиљу творачке маште и читавом врелу родољубивих осјећаја, којима писац напаја духове лица, која изводи у свом дјелу. — Борба Станкова, занешеног славом и господством, преставника уских, егоистичких идеала бујне младости; Деанова, природног Црногорца, вјерног слуге свога господара, преставника здравијех, непокваренијех идеала; Данице, срцем и душом по себи идеалне Црногорке, вјерне завјету вјековне борбе својијех предака, вјерне кршу мученичком — све су то уочљиве слике тешке борбе лица са сударима душевнијех сила за достигнуће својијех различитијех идеала и падају као жртва њихова, а над свијема лебди остарела, челична, али потрешена ненадном судбином, сила — стари Иван-Бег, бранич добријех идеала и пошљедњом својом надом — сином Ђорђем, осветник непријатељских сила.

„Мукâ ти немој свих Црногораца!“ — при пошљедњем куцњу срца свог вапај је то Деанов Станку, да Султану не иде. Реченица ова сама по себи пуна је историја наше тешке прошлости, а силна и јака, да те језа подиђе. — Овакав поучан комад, истргнут из чистог народњег организма, захтјева јаке вјештачке снаге и доброг познавања живота и духа народњег, па да се дође до жељеног успјеха на позорници.

И ми смо заиста у почетку стријепили од друштва г-на Кремановића, али наша стријепња оста неоправдана, јер је друштво извело своје улоге на потпуно задовољство публике. Нарочито су добро појмили и правилно извели своје улоге: Иван Бега госп. Миловановић, Станка г. Бујдић и Даницу г-ђа Кремановићка. —

У суботу, 19 т. м. друштво је добровољно судјеловало у забави, коју су приредила наша друштва: „Читаоница“ и „Горски Вијенац“. Престављала су се два комада: *„Женске сузе“*, (Les femmes qui pleurent) и *„Двије уре по поноћи“* и тијем је завршило друштво своју зимску сезону, отпутовавши, ушљед поета, у Дубровник. Надати се, да ће браћа Дубровчани такође остати задовољна одабраним комадима из доста богатог репертуара солидног друштва г-на Кремановића, коме желимо здравља и успјеха.

Л. Т. П.

могу уништили. Њихова је мржња ипак немоћна, јер Србо-Хрвати, јаки бројем, наслањају се морално на сусједни погранични српски елеменат, на своју славну историју, и особиту на своју народну цркву. Холечек подробно изучава ову злосрећну распру, биљежи све парипетије њезине и показује утјешне зачетке озбиљног помирљивог покрета међу српско-хрватском омладином.

Са особитом љубави заустављa се Холечек на Црној Гори. Ова земља привлачи одавна најбоље симпатије свега словенскога свијета, између осталих и Чеха. Њихови умјетници и писци надахњивају се јуначким црногорским сликама. У послѣдње доба у Црној Гори јури цио поток чешких туриста; збивају се у великом броју свечани хаџилуци. У Црну Гору не привлачи само сродство и романтизам. Црна је Гора жива словенска старина, живи историјски документ, који свједочи како су живјели претци словенски. Познанство са овим првобитним словенским народом особито је драгоцјено за западне Словене, који желе да се сачувају од пријетеће им њемачке културе. У Црногорцу Чех љуби самога себе, свој сопствени прасобраз. Овдје му је све блиско и сродно. Карактерна црта Црногорца — доброта срца са одважношћу — и сад је чешкоме народу, окруженом непријатељима, правим словенским идеалом моралног савршенства.

Добро познат са пређашњом Црном Гором, још недотакнуту утицајем Јевропе, Холечек мајсторски анализира њезин развој за послѣдњих двадесет година.

Прије двадесет година непријатељи Црне Горе надали су се, да је Црна Гора завршила свој историјски позив ратом г. 1876—78, те да ће послије берлинског конгреса отпочети сама да се постепено израђа. А дјело свједочи, да је послѣдњи рат, који је Црној Гори донио тако мале користи према њеним заслугама, дао почетак нове периоде њеног здравог напредовања и снаге. Рат је тај био само почетак плодотворне радње Књаза Николе. Његова величина види се тек у ове послѣдње двадесет година, па и још није оцијењена у свом обиму Књаз Никола је типични старословенски великан: он је уједно и војсковођа и пјесник. У „Балканској Царици“ и у „Пјеснику и Вили“ он показује свему српскоме народу пут будућности, и у исто доба отворив Црну Гору Јевропи, он води свој народ правим природним путем ка моћи и напретку. Док су Србија и Бугарска тражили западну културу ма гдје било, шиљали своју младеж да се учи гдје му драго, пресађивали на своје земље без обзира „модерна блага“ јевропске културе и тијем путем упадали у неисплетиве дугове и у ропску зависност од аустријског капитала. — Књаз Никола је шиљао младиће искључиво у школу народа сродних или пријатељских, на своје земљиште пуштао је новине са строгим избором, и у пркос финансијској потешкоћи, бојао се као ватре аустријских капитала. На тај начин њему је пошло за руком да сачува драгоцјено јединство духа и независност своје херојске земље. Знатан напредак без сумње постигао се у сваком обзиру, али не на туђим него на сопственим основима. Тако потпуно одговара мјесним потребама нови законик Књаза Николе, који је изазвао не само потпуно одобравање него и дивљење учењака. Такођер је и војена реформа изведена строгом примјеном народног духа „Сваки народ има свог генија: сачувајте ми моје Црногорце!“ — значајне су ријечи Књажеве у његовој бесједи, управљеној официрима, који су се образовали у иностранству. Хвала у истини просвијећеним и патриотским назорима Књажевим, нова Црна Гора сачувала је свој душевни облик, те је у самој ствари она продужење старе. Раздор између младог и старог нараштаја, који су непријатељи очекивали, није се обистинио. Дјеца се нијесу отуђила од својих отаца. Западна култура почиње давати добре плодове, али не покорава нити разваља славно орље гнијездо. И стари јуначки дух није погинуо: шездесет хиљада несравњивих војника, усавршивши своју приправност јевропском војеном науком, као и прије стоје на стражи отаџбине и Словенства и као и прије Црна Гора је идеал и уздање свему несрећноме српскоме народу.

Други дио свога труда Холечек намјерава посветити проучавању Босне, Херцеговине и Краљевине Србије. Не може се а да се не пожели, да што прије изврши свој задатак, обзиром нао скудицу данашњу озбиљнога дјела словенскога о овим земљама, које привлаче на себе напрегнуту пажњу словенскога свијета.

Тако пише учени Рус г. В. Сватовски о нашем Холечеку; и са великим задовољством надостављамо овдје и суд једног ученог Чеха, проф. Воборњака, који је написао историју новије чешке књижевности, награђену чешком Академијом наука, о поменутој књизи г. Холечека; г. Воборњак је у тој књизи нашао *филозофију словенског питања*, па између осталога овако наставља:

„Као што се из овога види, ово је књига, која је била врло потребна, и чији је задатак међу најважнијима, најактуалнијима задацима нашега народно-политичког живота чешкога и словенске будућности уопште. Књига публицистичка у најбољем значењу ријечи. Животни интереси чешкога народа везани су на неки начин са југословенским свијетом, те имамо разлога да ближе и стварно загледамо прилике и питања, која их се тичу. Метода пишчева емпиричка је. Писац не износи своје погледе са писаћега стола, већ се обавјештава на путовању, и брине се да добије поглед, мишљење о свима стварима, које су му потребите за доказ идеала његовим, јер су му идеје водиље и у путовању и у дедуктивном излагању и објашњавању.“

Овакав успјех г. Холечека пред судом научне критике руске и чешке и наш је успјех, јер је његова књига посвећена нашим југословенским приликама у опште а напосе Црној Гори.

Слава тако врлом нашем брату Чеху!

16

(Из главног одбора за подизање дома умоболнијех.)

Преко г. Петра Рамадановића К. Ц. агента у Котору г. *Божо Ђурашковић*, из *Александрије* приложио је *франака 10.*

(Наставак приложника из *Морачко-Ровачког округа.*)

Преко *окружног одбора* и његових *помоћника* приложили су из *Доње Мораче:*

	фор. н.
Г. г. Мирко Булатовић	1 —
Башо В. Меденица 1 фиор. и	10 ока ж.
Новица Дрљевић	15 " "
Турко Ћаловић	10 " "
Радован Дрљевић	— 50
Трипко Ћаловић	5 ока ж.
Новеља Ц. Меденица	— 50
Ђека М. Меденица	— 50
Миливоје Б. Меденица	— 50
Миљан Ракочевић, официр	1 —
Ђорђија Т. Симоновић, барјактар	2 —
Петар Тошковић, подкомандир	2 —
Михаило Тошковић	1 50
Окица Илић	20 ока ж.
Јован Радојевић	1 —
Петко Радојевић	10 ока ж.
Василије Т. Симоновић	10 " "
Миро Радојевић	1 —
Турко Ј. Ђуровић	10 ока ж.
Милан С. Радојевић	1 —
Јаков Ј. Илић	10 ока ж.
Новица Р. Симоновић	10 " "
Радош С. Радојевић	15 " "
Радоња М. Радоњић	1 —
Мираш Митров	10 ока ж.
Лазар Р. Симоновић	1 50
Павле Р. Радоњић	10 ока ж.
Јоксим Т. Симоновић	1 —
Паун Б. Симоновић	10 ока ж.
Матије Б. Симоновић	1 —
Јевто Ј. Радојевић	— 50
Раде М. Радоњић	1 —
Јоксим Н. Радуловић	— 50
Вељо Р. Радуловић	1 —
Алекса Т. Илић	10 ока ж.
Бориша О. Илић	1 —
Перко М. Илић	1 —
Нешко Ј. Дамјановић	10 ока ж.
Миливоје М. Симоновић	10 " "
Ђоко Д. Радоњић	5 " "
Сава Ј. Дамјановић	— 50
Јоко П. Радоњић	5 ока ж.
Јован В. Радојевић	5 " "
Милован Л. Дамјановић	5 " "
Михајло Б. Симоновић	10 " "
Лакета Д. Радоњић	1 —
Стануша М. Симоновића	— 50
г-ђа Марија попова Симоновића	1 50
Јован М. Вуксановић 1 фиор. и	10 ока ж.
Благо Л. Ракочевић	2 —
Бориша Ј. Поповић	1 —
Драгић Л. Ракочевић	12 ока ж.
Илија Т. Војинчевић	10 " "
Милош М. Поповић	1 —
Ђоко Н. Поповић	10 ока ж.
Радисав М. Војинчевић	10 " "
Пушеља С. Поповић	10 " "
Мико Н. Ракочевић	10 " "
Вукосав М. Ракочевић	10 " "
Миљан М. Ракочевић	— 50
Мујо Р. Перовић	10 ока ж.
Мушо П. Перовић	1 50
Милован Перовић	10 ока ж.
Вуксан Перовић	10 " "
Мирко Перовић	— 50
Груица Перовић	5 ока ж.
Миљан Перовић	1 —
Пуниша Перовић	5 ока ж.
Јован Р. Перовић	— 50
Божина Перовић	5 ока ж.
г-ђа Госпава Перовић	5 ока ж.
Пуко Б. Ракочевић	10 ока ж.
Шћепан Т. Ракочевић	1 —
Радоица К. Ракочевић	1 —
Вукадин В. Ракочевић	5 ока ж.
Павић Л. Ракочевић	10 " "
Мираш Н. Ракочевић	10 " "
Митар Н. Ракочевић	— 50
Радош М. Ракочевић	— 50
Зеко С. Ракочевић	— 50
Милија Р. Ракочевић	5 ока ж.
Павић Б. Ракочевић	1 —
Новак Н. Поповић	20 ока ж.
Луда Р. Поповић	12 " "
Мико П. Поповић	5 " "
Јово М. Воинчевић	5 " "
Јово Ракочевић, официр 1 ф и	10 " "
Павић Н. Ракочевић 1 " и	10 " "
Милован Милутинов	2 оке ракије
Мишур Лакићев	1 двизца
Мурат Ристов	10 ока ж.
Вељо Перов	10 " "
Новица Митров	1 —
Станко Перков	1 —
Пуро Лакићев	1 —
Иво Новичин	10 ока ж.
Periша Милованов 1 ф. и	5 ока ж.
Иван Мирашев	— 50
Кика Мићунов	1 —
Радивоје Милин	1 ока ракије
Новак Паунов	10 ока жита
Мијаило Новељин 1 фор. и	10 " "
Вукајло Спасојев 1 " и	5 " "
Благо Новељи	6 " "
Богић Перов	1 ока ракије
Бошко Новичин	10 ока жита
Милосав Малишин	10 " "
Милић Новичин	10 " "
Беша Мијатов	10 " "
Мишкеља Радованов	1 —
Милош Петров	5 ока жита
Ћико Ристов	10 " "
Ноле Радованов	1 ока ракије
Вукадин Бекин	1 " "
Јован Бекин	10 ока жита
Божина Бекин	10 " "
Вукајло Бекин	10 " "
Божо Милетин	1 —
Микна Радоњин	$2^1/_2$ ока ракије
Илија Кењов	10 ока жита
Милић Иванов 5 ока жита и	1 ока ракије
Була Рашова	50
Крсто Симонов	50
Милун Божовић	1 —
Божо Перков	25 ока жита
Савић Радованов	1 —
Вука Лакићев 1 фор. и	10 ока жита
Вукадин Савић	10 " "
Милутин Савов	10 " "
Милош Милованов	10 " "
Мирко Милићев	2 оке ракије
Мико Милошев 10 ока жита и	1 ока ракије
Милутин Милићев	1 ока ракије
Милован Милићев	50
Перута Радулов	50
Миро Пајов	6 ока жита
Милосав Иванов	10 " "
Мићун Радованов	1 ока ракије
Милутин П. Јанковић	1 —
Раде П. Јанковић	1 —
Бего Н. Јанковић	10 ока жита
Мираш Н. Јанковић	5 " "
Ћетко П. Јанковић	10 " "
Милан П. Јанковић, трубач	10 " "
Димитрије П. Јанковић	5 " "
Илија П. Јанковић	5 " "
Милан Н. Јанковић	10 " "
Вуко Савин	50
Бар. Перко Ђ. Ракочевић 1 ф. и	10 ока ж.
Бар. Милутин П. Ракочевић 1 ф. и	10 ока ж.
Пуро С. Јанковић	10 ока жита
Милош П. Јанковић	8 " "
Мијушко Вусић, официр	1 —
Милош Вусић, барјактар	20 ока жита
Раде "	1 брава
Мијаило "	10 ока жита
Милутин "	10 " "
Ђуро "	10 " "
Марко "	1 —
Шпиро " 1 фор. и	10 ока жита
Миро Меденица 1 " и	5 " "
Мирко Вусић	11 " "
Керо "	20 " "
Миро "	10 " "
Радун Ракочевић	5 " "
Радуле "	5 " "
Вукадин Вусић	1 брава
Никић "	1 брава
Јоксим "	1 —
Гиро "	5 ока жита
Илија "	10 " "
Мико "	10 " "
Митар "	1 —
Петар "	5 ока жита
Труно "	1 ока ракије
Мујо "	10 ока жита
Милија "	10 " "
Милинко Булатовић	5 " "
Илија Грујић	10 " "
Бајо Вусић	5 " "
Јаков Вусић	5 " "
Матије Булатовић	5 " "
Павле Булатовић	5 " "
Арсо Савићев	10 " "
Никола Арсов	5 " "
Вучина Арсов	5 " "
Богдан Вусић	26 " "
Радоица Меденица	3 —
Алекса Радосавов	5 ока жита
Вукота Илин	5 " "
Милован Ђоков	5 " "
Радош Драгов	10 " "
Радоица Ђоков	5 " "
Пуниша Меденица	1 —
Милинко Марков	5 ока жита
Гаврило Милетин	5 " "
Паун Марков	5 " "
Мијаило Вуксанов	5 " "
Луда Шуњов	5 " "
Мигуд Драгићев	5 " "
Милић Божинин	1 ока ракије
Радивоје Божинин	6 ока жита
Пуниша П. Вусић	1 —
Гиро С. Вусић	1 —
Ристо Ђ. "	5 ока жита
Ђуро Ш "	10 " "
Вукосав "	6 " "
Милија Лакићев	1 —
Нешо Цакин	20 ока жита
Вукашин Ђ Меденица	3 оке ракије
Саво Ђ. Меденица	5 ока жита
Живко Пerованов	5 " "
Јован Пекин	5 " "
Раде Малишин	5 " "
Лазар Нешов	5 " "
Мијаило Благов	7 " "
Мигуд Новељин	10 " "
Мићун Велишин	5 " "
Живко Вукашинов	10 " "
Вукашин Милетин	5 " "
Милутин Милин	5 " "

Свега: фиор. 78·76, ока ж. 1230, брава 3, ока ракије — — — — — — $19^1/_2$
Од прије: " *15933·66*, ока ж. *9808*, брава *30*, ока ракије —
Укупно: " **16012·42**, " ж. **11038**, " **33**, ока ракије — — — — — — **$19^1/_2$**.

(Наставиће се.)

Телеграми Бечког „Кор. Бира".

РИМ, 20 фебруара. — Пресједник камаре није допустио поименично гласовање, што је тражила крајња љевица. Усљед тога се подигла таква бука, да је пресједник морао затворити сједницу

ЦАРИГРАД, 21 фебруара. — Ситуација у Скопљу изгледа озбиљна. Арнаутски прваци нијесу хтјели доћи на позив истражне комисије. 4000 Арнаута је окупљено у Џамији и магазинима. Војска је стала на пут Арнаутима, који су хтјели доћи у Скопље.

Англо-бурски рат.

ЛОНДОН, 19 фебруара. — „Рајтер" доноси из Осфонтена код Паадерберга, да су Бури заузели позицију на растојању четири миље од инглеског фронта са десним крилом на ријеци а лијевим на висове. Држи се да има Бура од 5000 до 6000. Булер је телеграфао да је стигло у Ледисмит 73 кола хране. Из Кимберлија долази вијест да су Бури оштетили машине рудокопа код Франксмита. Одјељење Бура бомбардира Баркливест.

ЛОНДОН, 20 фебруара. — Из Ренсбурга јављају: Инглеска авангарда заузела је посљедње ноћи Ахтертанг. Говори се да се Бури утврђују код Нарвалспонта.

ЛОРЕНЦО-МАРКЕЗ, 20 феб. — Говори се да је Кригер отпутовао у оранжеву државу да се савјетује са Стејином.

ЛОНДОН, 20 фебруара. — По „Тајмсу" се потврђује вијест, да је Кригер кренуо да се савјетује са Стејином. Ово се узимље као симптом преговора о миру.

ЊУЈОРК, 21 фебр. — „Хералд" доноси да су ратујуће странке обавјештене, да је Макинлеј готов да посредује, ако га која странка позове.

ЛОНДОН, 21 феб. — „Рајтер" доноси из Дортрехта да је колонијална дивизија под заповједи генерала Брабанта напала Буре, који заузимљу јаку позицију код Лабушачнеснека. Бој трајао сву ноћ и још траје.

ЛОНДОН, 22 феб. — „Стамдард" доноси из Осфонтена, да се инглеска авангарда налази једну миљу далеко од непријатеља, који заузимље висине на ријеци. Рачуна се да ту има 4000 Бура, који утврђују своје позиције. Булер је изгубио при посљедњим операцијама за ослобођење Ледисмита 93 мртва и 684 рањена, а 25 изгубљена.

СТЕРКСТРОМ, 23 феб. — Бури су напустили Стормберг, гдје је уљего генерал Гатакре без отпора.

ДОДРЕХТ, 23 феб. — Генерал Брабант је постигао потпуну побједу над Бурима. Из Колесберга јављају, да Бури заузимљу све висине на југу оранжеве ријеке, и да до сад ниједан мост није слободан до Архтертанга, између Колесбора и Норвалспонта.

ОСТФОНТЕН, 23 фебруара. — Непријатељске позиције на сјеверној обали ријеке бомбардира генерал Френч.

КАПШТАДТ, 23 феб. — Стигли су 3660 заробљених Бура.

ЛЕДИСМИТ, 24 феб. Булер је послао једно одјељење војске уздуж жељезнице к Харисмиту, правцем на дефиле Ванзенен.

КОЛЕСБЕРГ, 24 феб — Инглески стан је пренешен у Орлоспорт, више миља с ону страну Ахтертанга.

ЛОНДОН, 24 феб. — Булерови губитци од 2 до 15 фебруара износе 252 мртва, 1512 рањених, и 94 изгубљена. Из Осфонтена долази вијест да је Робертс напао непријатеља на Модериверу и разбио га. У очекивању двије дивизије, бригада гарде прешла је ријеку код Попларсдрифта, гдје је узео свој стан Робертс. Инглези раде да прекину Бурима саобраћај са Блофонтеном.

ЛОНДОН, 25 феб. — Краљица је приспјела и одсјела у Букингамском дворцу уз најодушевљеније овације мноштва народа. Ученици су чинили шпалире, под заставом пјевајући народну химну.

ЛОНДОН, 25 фебруара — „Рајтер" доноси из Преторије, да је изашао ратни званични булетин, који говори о капитулацији Кроњеа и објављује промјену позиција бурске војске, увјеравајући Буре да чекају свршетак рата са повјерењем.

ДУРБАН, 26 фебруара. — Инглези су се повукли у Мелмет у Зилуланд послије живе битке са Бурима, који су претрпјели велике губитке.

ЛОНДОН, 26 фебр. — „Рајтер" доноси из Ахтертанта, да су Инглези, који заузимљу Норвалспонт, бомбардирали јучер непријатељске позиције, и да су их принудили да се повуку на ријеку. Из Капштата кренула је војска у *узбуњена окружја на сјеверу капске колоније.*

ЛОНДОН, 26 фебр. — Робертс телеграфира, да су Кригер и Стејин, који су били присутни битци у сриједу, чинили све могуће да задрже Буре, али је пораз био потпун. *Бури изјављују, да не могу одољевати инглеској артиљерији и сили коњице.* „Тајмс" доноси такође да су Бури у сриједу претрпјели велики неуспјех и да су показали неспособност опирати се напредовању Робертса. *Држи се, да ће се Стејин подложити ове недјеље.*

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Приликом смрти нашег оца односно мужа

ИВА

који се преселио у вјечност 18 ов. мј. у вече — изјављујемо благодарност свијема онијема који, било брзојавом, било личним присуством изјавише саучешће

Особито изјављујемо благодарност нашој браћи и рођацима, као и овдашњем поштованом грађанству и свештенству који својијем многобројним присуством увеличаше тужни спровод, и тијем у неколико ублажише наша ожалошћена срца.

Подгорица, 20 фебруара 1900.

Ожалошћени:

супруга **Новка**: синови: **Васо, Митар, Марко, Благота и Рако Радуловићи** — и остала родбина.

Број 16/78 (1—1)

Објава.

Кућа г. Неша Ивановића постојећа у линији *„Катунске улице"* у горњој овдашњој новој вароши, озидана по новом плану, поземљуша 9 метара, садржи 5 соба са припадајућом баштом, износи се на јавну продају за измир његових дугова.

Ко би желио купити поменуту кућу нека се пријави потписатој управи 1 марта идуће 1900 год., којег ће се дана потписати понудиоцу највише цијене.

Број 1647.

Цетиње, 16 децембра 1899.

УПРАВА ОПШТИНЕ ВАРОШИ ЦЕТИЊА.

Број 5/72 (4 4)

Уредник: Др. Л. Томановић. Издавалац: Државна Штампарија. У К. Ц. Државној Штампарији.